
حاکمیت شرکتی

دکتر محمد مرفوع

مردادماه ۱۴۰۰

نمونه های واقعی از حاکمیت شرکتی ضعیف

- انرون فعالیت خود را در سال ۱۹۸۵ به عنوان تولید کننده و فروشنده انرژی شروع کرد و به سرعت به بزرگترین شرکت انرژی جهان تبدیل شد.
- شرکت به قراردادهای آتی و اوراق مشتقه انرژی ورود کرد.
- هفتمین شرکت بورس آمریکا در سال ۲۰۰۰
- ارزش بازار بیش از ۸۰ میلیارد دلار (هر سهم حدود ۸۰ دلار)
- ارتباط مدیرعامل شرکت با بوش و دیگ چنی
- در اکتبر ۲۰۰۱ ارزیابی ۱۵ تحلیلگر از ۱۶ تحلیلگر پیشنهاد خرید سهام شرکت بود.

اقدامات و حسابسازی در انرون

- بسیاری از درآمدها صوری و از طریق قرارداد با شرکتهای تحت کنترل مدیران شرکت بود.
- انرون نه تنها از این مسیر وارد فعالیتهای پرخطر و مخفی می شد بلکه بدهیهای خود را نیز بدرستی در ترازنامه منعکس نمی کرد.
- انرون با ایجاد حدود ۳۰۰۰ شرکت برون مرزی قیمت انرژی را دستکاری می کرد. وقتی ایالتی برای عقد قرارداد به انرون مراجعه می کرد، انرون یکی از قراردادهای صوری خود با شرکتهای اقماری را نشان می داد و با قیمتهای بالا با مشتریان واقعی خود قرارداد منعقد می کرد.

بحران در انرون

- در ۱۶ اکتبر ۲۰۰۱ شرکت حدود ۱ میلیارد دلار هزینه غیرمستمر ناشی از سرمایه گذاری ها اعلام کرد. این هزینه منجر به اعلام زیان بیش از ۶۰۰ میلیون دلاری در ۳ ماهه سوم ۲۰۰۱ شد.
- زیان مذکور موجب تعجب فعالان بورس شد بویژه زمانی که مشخص شد ۳۵ میلیون دلار آن ناشی از معامله با شرکتی است که مدیر مالی انرون اداره کننده آن است.
- در ۳۱ اکتبر ۲۰۰۱ انرون اعلام کرد که کمیسیون بورس و اوراق بهادار آمریکا در رابطه با تضاد منافع احتمالی مربوط به روابط این شرکت با شرکتهای اقماری تحقیقات رسمی خود را شروع کرده است .
- ۸ نوامبر خبر بد دیگری منتشر شد و اعلام شد سود سالهای ۹۷ به بعد تجدید ارائه شده و حدود ۲۰ درصد (۵۸۶ میلیون دلار) کاهش یافته است. قسمت عمده آن مربوط به رویه های نادرست حسابداری در معامله با شرکتهایی بود که توسط مدیران انرون اداره می شدند.

بحران در انرون

- در اواخر نوامبر قیمت سهم به کمتر از یک دلار کاهش یافت.
- مدیران انرون سعی کردند برای فرار از کاهش رتبه اعتباری، انرون را به شرکت داینژی Dynegy بفروشند. این شرکت در ابتدا موافقت کرد انرون را به مبلغ ۸ میلیارد دلار بخرد، اما اوراق قرضه انرون توسط آژانسهای اعتباری مستقل به عنوان اوراق بنجل رتبه بندی شد و در ۲۸ نوامبر ۲۰۰۱ داینژی از تصمیم خود صرف نظر کرد.
- در ۲ دسامبر انرون اعلام ورشکستگی کرد.
- نتایج تحقیقات کمیسیون بورس و اوراق بهادار مشخص کرد بخش زیادی از سود ۴ سال گذشته واهی بوده است.
- مدیران شرکت علیرغم انتشار اخبار مثبت از شرکت اقدام به فروش سهام خود کرده بودند.
- سودسازی های انرون قیمت هر سهم آن را تا مرز ۷۵/۹۰ دلار بالا برد و پس از افشای رسواییها، قیمت سهم آن به ۲۶ سنت سقوط کرد.

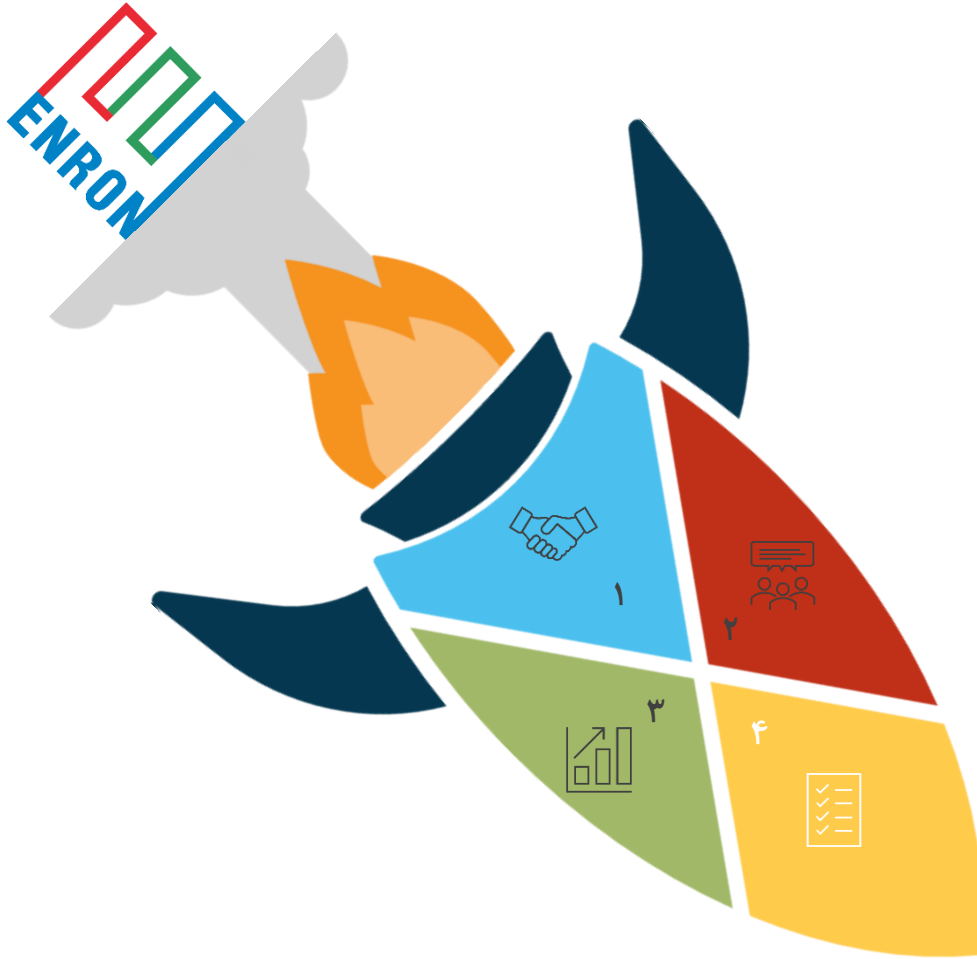

پیامدها

- زیر سوال رفتن استقلال حسابرسان و حذف موسسه حسابرسی آرتور اندرسون با درآمد سالانه ۹ میلیارد دلار
- ورشکستگی انرون و عدم کارایی ساختارهای نظارتی هیات مدیره و کنترل‌های داخلی
- زیر سوال رفتن اعطای سهام تشویقی و اختیار خرید سهام اعطایی به هیات مدیره
- سرانجام: تصویب قانون ساربینز-اکسلی Sarbanes-oxley 2002 در کنگره

نمونه های حاکمیت شرکتی ضعیف

شرکت انرون (Enron)

مقصران احتمالی

- ۱ هیأت مدیره و مدیران ارشد شرکت
- ۲ حسابرس (آرتور اندرسون)
- ۳ کمیته های نظارتی شرکت
- ۴ موسسه حقوقی وینسن والکینز

- سياست گسترش در ورلد کام از زمان تاسيس آن در سال ۱۹۸۳ به طور پيوسته با خريد و ادغام شرکتهای کوچکتر دنبال گرديد.
- دومين شرکتهای مخابرات راه دور آمريکا پس از AT&T و داراي هشتاد هزار کارمند بود و بيش از بيست ميليون مشترک در سراسر جهان داشت
- شرکتهای عملاً از طريق زيرمجموعه اينترنتی خود مالک پنجاه درصد خطوط شبکه اينترنت در جهان محسوب می گرديد.
- در آن زمان ارزش سهام شرکتهای بيش از ۶۰ دلار به ازای هر سهم رسيد و خريد سهام ورلد کام به عنوان یک سرمايه گذاری مطمئن توسط کارگزاران بورس تشويق می شد.
- برنی ابرز مدير و موسس آن در سال ۱۹۹۹ در رتبه ۳۷۶ ثروتمندترين مردان جهان قرار گرفت.

بحران در ورلد کام

- مدیریت شرکت حداقل برای دو سال پیاپی (۲۰۰۱ و ۲۰۰۲) سعی کرده بود با پنهان کردن زیان حاصل از سرمایه گذاری نادرست، از سقوط قیمت سهام جلوگیری کند
- در جولای ۲۰۰۱ سهام شرکت به کمتر از ۱۰ دلار سقوط کرد
- در مارس ۲۰۰۲ از حسابرس شرکت تحقیق شد و حسابرس جدید مواردی از شناسایی درآمد واهی را کشف کرد.
- در آوریل و ژوئن ۲۰۰۲ بیش از ۲۰ هزار نفر از پرسنل اخراج شدند و قیمت سهم به زیر ۱ دلار سقوط کرد.
- مشخص شد مدیران شرکت سود را ۷ میلیارد دلار بالاتر از سود واقعی اعلام کرده اند
- در جولای ۲۰۰۲ ورلد کام اعلام ورشکستگی کرد
- مدیرعامل شرکت در سال ۲۰۰۵، به ۲۵ سال حبس محکوم شد.

- شرکتی که با قدمت ۴۰ ساله در فاز خصوصی سازی قرار می گیرد و از سال ۱۳۸۱ در بورس پذیرش می شود. هشت هزار نفر سهام آن را می خردند
- خبر انعقاد قراردادی جذاب میان کنتورسازی ایران و شرکت دیگری به نمایندگی از اتاق اصناف ایران برای فروش صندوق های فروشگاهی و رشد سهام شرکت (۱۳۹۴)
- شایعه دو برابر شدن سود کنتورسازی ایران از این محل در بازار بورس
- در ۱۲ دی و دو روز بعد از نهایی شدن قرارداد کنتورسازی ایران با شرکتی به نام هوشمند سامانه باران، سهام این شرکت پس از رشد بیش از ۱۱۰ درصدی در مدت حدود یک ماه با اعلام رسمی شرکت متوقف شد.
- شرکت در تاریخ ۲۸ دی اطلاعات پیش بینی درآمد هر سهم سال مالی ۹۴ را براساس عملکرد واقعی ۹ ماهه را با تعدیل مثبت ۴۳۳ درصدی سود هر سهم در سامانه کدال منتشر نمود.

- در تاریخ ۲۰ اسفند ۹۴ اظهار نظر حسابرس مستقل نسبت به پیش بینی درآمد هر سهم سال مالی ۹۴ بر اساس عملکرد ۹ ماهه در سامانه کدال منتشر گردید.
- پس از انتشار شایعاتی از لغو قرارداد و همچنین غیرقانونی بودن این قرارداد، با توجه به ارسال اطلاعات حسابرسی شده توسط شرکت و براساس تعهد مدیرعامل و اعضای هیئت مدیره شرکت که فرآیند فروش و تحویل ۲۰۱ هزار دستگاه صندوق فروشگاهی به خریدار تا پایان سال مالی به نحو مناسب انجام و مطابق استانداردهای حسابداری محقق می گردد با شفاف سازی های انجام شده از سوی شرکت و سازمان بورس، نماد معاملاتی کنتورسازی ایران در ۲۶ اسفند ۹۴ بازگشایی شد.
- انتشار صورت های مالی حسابرسی نشده بار دیگر تقاضا در این سهم را افزایش داد. سود شرکت از ۱۴۹۴ ریال در سال ۹۳ به ۱۵۱۶۸ ریال در سال ۹۴ رسیده بود.

- صورتهای مالی ۳ ماهه این شرکت نیز ازسوی شرکت منتشر شد و با شناسایی سود ۶۵۳۰ ریالی به ازای هر سهم در ۳ ماه مهر تاییدی بر سودآوری شرکت زده شد؛
- عرضه های سنگین سهامدار عمده شرکت ادامه داشت
- بازی کنترسازی ایران تا زمان ارائه صورتهای مالی حسابرسی شده ادامه پیدا کرد. صورتهای مالی حسابرسی شده شرکت با اظهار نظر مشروط حسابرس و بدون وجود بندی در اظهار نظر حسابرس در خصوص قرارداد فروش صندوق های فروشگاهی در شهریور ۹۵ در کدال منتشر گردید.
- پس از ارائه صورتهای مالی حسابرسی شده بازار دلگرم تر از گذشته به خرید این سهم پرداخت و قیمت این سهم که در فشار فروش تا کمتر از ۵ هزار تومان نیز نزول یافته بود، پس از ارائه صورتهای مالی حسابرسی شده به بیش از ۵ هزار تومان رسید.
- در تاریخ ۱۳ شهریور ۹۵ و پیرو دریافت مدارکی مبنی بر ارائه اطلاعات خلاف واقع در صورتهای مالی حسابرسی شده شرکت، نماد معاملاتی «آکتور» توسط سازمان بورس متوقف گردید و این توقف هنوز ادامه دارد.

- قيمت سهم از حدود ۱۱۰۰ تومان (آذر ۹۴) به ۲۱۰۰ تومان (دی ماه ۹۴) و ۷۲۰۰ تومان (اسفند ۹۴) و بيش از ۸۰۰۰ تومان (فروردین ۹۵) رسيد و در زمان توقف نماد در شهريور ۹۵ بيش از ۴۶۰۰ تومان بود.
- صورتهای مالی حسابرسی شده شرکت جهت بررسی به جامعه حسابداران رسمی ایران ارسال گردید که مطابق رأی صادره فروش صندوقهای فروشگاهی به مبلغ ۶۲۳۱ میلیارد ریال در سال مالی ۹۴ طبق استانداردهای حسابداری تحقق نیافته و حسابرس موضع گیری لازم در این خصوص در گزارش خود ننموده است.
- اتاق اصناف ایران در ۱۷ آبان ۹۵ اعلام نمود به دلیل عدم اجرای تعهدات در زمان تعهد شده توسط شرکت هوشمند سامانه باران در تاریخ ۹۴/۱۱/۲۷ نسبت به عزل آن شرکت به عنوان مجری طرح تجهیز اصناف به صندوقهای مکانیزه فروش اقدام نموده است.

تعاریف حاکمیت شرکتی

حاکمیت شرکتی در مفهوم امروزی آن از سال ۱۹۹۲ در گزارش کادبری در انگلستان مطرح گردید. این گزارش در نتیجه چند رسوایی مالی ارایه شد تا از منافع سهامداران اقلیت و پراکنده در مقابل منافع شخصی مدیران و سهامداران عمده حفاظت نماید.

سیستمی که شرکت ها با آن هدایت و کنترل می شوند.
(گزارش کادبری)

حاکمیت شرکتی عبارت است از فرایند نظارت و کنترل برای تضمین این که مدیران شرکت مطابق با منافع سهامداران عمل می کنند. (پارکینسون ۱۹۹۴)

ابزاری که هر اجتماع به وسیله آن جهت حرکت شرکت را تعیین می کند. حاکمیت شرکتی عبارت است از روابط میان گروه های مختلف برای تعیین جهت گیری و عملکرد شرکت. (نل مینو و رابرت مانکز ۱۹۹۴)

سیستم حاکمیت شرکتی را می توان مجموعه قوانین، مقررات و روشهایی تعریف کرد که تعیین می کنند شرکت ها چگونه و به نفع چه کسانی اداره شوند. (مگینسون ۱۹۹۴)

سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)

رویه‌ها و فرآیندهایی که طبق آن‌ها سازمان هدایت و کنترل می‌شود. مطابق این تعریف، ساختار حاکمیت شرکتی توزیع حقوق و مسئولیت‌ها بین دینفغان مختلف سازمان، از جمله هیأت مدیره، مدیران اجرایی، سهامداران، و دیگر ذی‌نفعان را مشخص کرده و قواعد و رویه‌هایی را برای تصمیم‌سازی مشخص می‌کند.

فدراسیون بین‌المللی حسابداران (IFAC)

مجموعه‌ای از مسئولیتها و شیوه‌های به‌کار رفته توسط هیأت‌مدیره و مدیران اجرایی که با هدف تعیین مسیر استراتژیک شرکت برای دستیابی به اهداف، مدیریت ریسک و مصرف بهینه و مسئولانه منابع شرکت به‌کار گرفته می‌شود.

حاکمیت شرکتی، به حفظ تعادل میان اهداف اجتماعی و اقتصادی و اهداف فردی و جمعی مربوط می شود.

چارچوب حاکمیت شرکتی برای تقویت استفاده موثر از منافع بوده و هدف آن هم راستا نمودن هر چه بیشتر منافع افراد، شرکت ها و جامعه می باشد.

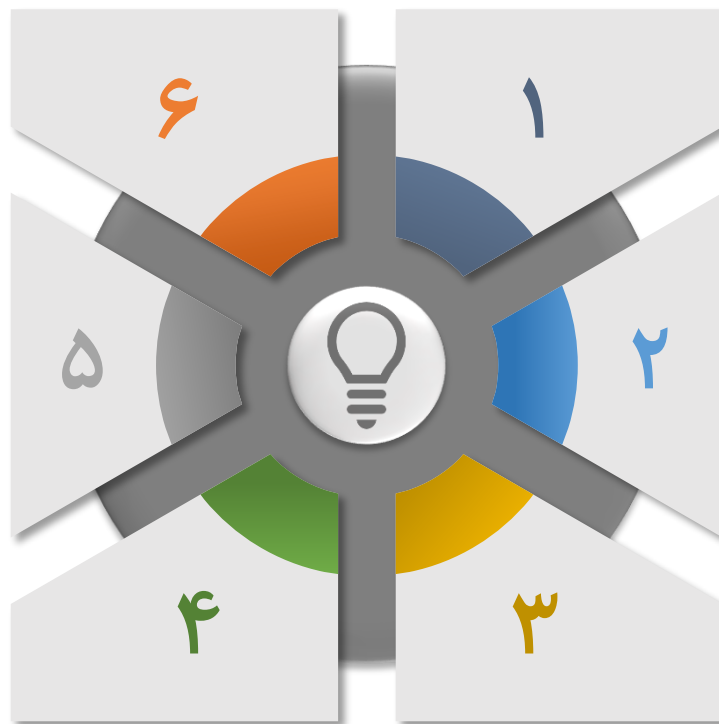
اصول حاکمیت شرکتی از دیدگاه نهادهای بین المللی

سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)

مسئولیت‌های هیئت مدیره: چارچوب حاکمیت شرکتی باید متضمن ارائه رهنمودهای راهبردی برای شرکت، نظارت موثر هیئت مدیره بر مدیریت و پاسخگویی هیئت مدیره در برابر شرکت و سهامداران باشد.

افشا و شفافیت: چارچوب حاکمیت شرکتی باید افشای به هنگام و دقیق تمام مسائل مهم از جمله وضعیت مالی، عملکرد، مالکیت و حاکمیت شرکتی تضمین کند.

نقش ذینفعان در حاکمیت شرکتی: چارچوب حاکمیت شرکتی باید حقوق ذینفعان را به رسمیت شناخته و در راستای ایجاد و تداوم فعالیت شرکت‌های سالم، همکاری شرکت و ذینفعان را تقویت نماید.

ایجاد چارچوب اثربخش حاکمیت شرکتی: چارچوب حاکمیت شرکتی باید به توسعه بازارهای شفاف و کارا کمک کند، با قوانین و مقررات سازگار باشد و تقسیم بندی مسئولیت‌ها را بین مقامات نظارتی، سیاست گذاری و اجرایی به روشنی شرح دهد.

حقوق سهامداران: چارچوب حاکمیت شرکتی باید از حقوق سهامداران حمایت کند و موجبات تسهیل این مهم را فراهم آورد.

رعایت مساوات و عدالت در برخورد با سهامداران: حاکمیت شرکتی باید زمینه برخورد منصفانه و یکسان با تمام سهامداران، شامل سهامداران اقلیت و برون سازمانی را فراهم کند و فرصت دادخواهی در مورد تعدی به حقوق آنها را مهیا سازد.

مجموعه ای از روابط بین مدیریت، سهامداران و سایر ذینفعان که در آن اهداف تبیین گردیده و ابزار لازم برای رسیدن به اهداف و نظارت بر عملکرد واحدها تعریف می شود. این ساختار نحوه تفویض اختیار و تصمیم گیری را مشخص می کند.

دیدگاه محدود

رابطه بین شرکت و
سهامداران
(تئوری نمایندگی)

دیدگاه گسترده و نوین

شبکه ای از روابط بین
شرکت و ذینفعان
(تئوری ذینفعان)

سازوکارهای حاکمیت شرکتی

۱ نظارت حقوقی و قانونی

۲ رسانه ها و شبکه های اجتماعی

۳ کارایی بازار سرمایه

۴ نظارت سهامداران

۵

نقش سرمایه گذاران نهادی

۶

حسابرسی مستقل

۷

فعالیت مؤسسات رتبه بندی

طراحی و استقرار
کنترل‌های داخلی مناسب

۴

اخلاق سازمانی و
آیین رفتار حرفه ای

۵

۱ هیأت مدیره

۲ مدیریت اجرایی و غیراجرایی

۳ کمیته های هیأت مدیره

سازوکارهای حاکمیت شرکتی

سهام‌داران و سایر ذینفعان

مدیریت شرکت

سازوکارهای کنترلی داخلی:

- هیئت مدیره
- کمیته‌های هیئت مدیره
- کنترل‌های داخلی و حسابرسی داخلی
- آیین رفتار حرفه‌ای و اخلاق سازمانی

سازوکارهای کنترلی خارجی:

- نظارت قانونی
- رسانه‌ها
- بازار کارای سرمایه
- سرمایه‌گذاران نهادی فعال
- حسابرسی مستقل
- موسسات رتبه‌بندی

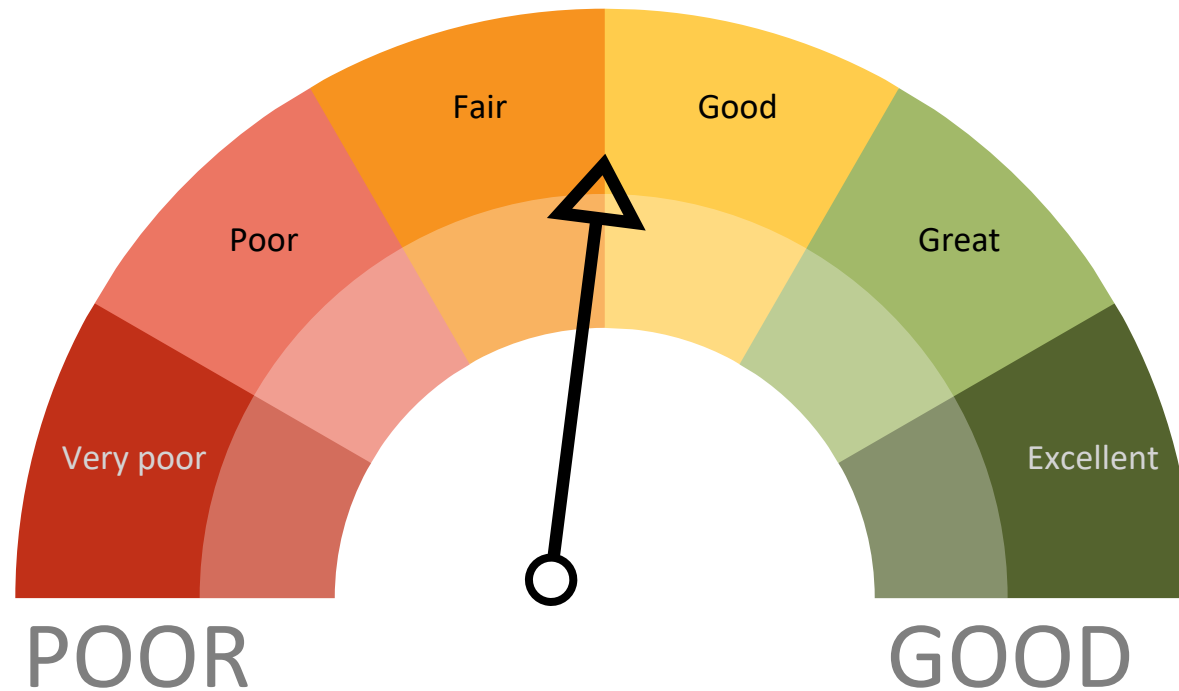
نظارت

نظارت

دستورالعمل حاکمیت شرکتی سازمان بورس

- ابهام و چالش عضو مستقل هیات مدیره
- ابهام در نگارش برخی از بندهای دستورالعمل
- عدم توجه به رهنمود و توصیه های غیرالزام آور

- عدم توجه کافی به شرایط محیطی
- تاکید بر سهامداران به عنوان ذینفع اصلی
- الزام مقررات برای کلیه ناشران پذیرفته شده

هدف

هدف از اصول حاکمیت شرکتی، کمک به خطمشی گذاران در ارزیابی و بهبود چارچوب قانونی، مقرراتی و نهادی برای حاکمیت شرکتی با هدف حمایت از اثربخشی، کارایی، رشد پایدار و ثبات مالی شرکت است.

تعاریف

سهامدار عمده: سهامداری که بطور مستقیم یا غیرمستقیم به همراه شرکت‌های فرعی و وابسته، توانایی انتخاب حداقل یکی از اعضای هیات مدیره شرکت را دارا می‌باشد.

مدیر غیرموظف: مدیری است که هیچگونه مسئولیت اجرایی زیر نظر مدیرعامل ندارد.

عضو مستقل هیات مدیره: شخص حقیقی عضو هیات مدیره است که شرایط استقلال را دارا باشد.

شرایط استقلال: فقدان هرگونه رابطه یا منافع مستقیم یا غیرمستقیم که بر تصمیم‌گیری مستقل و بی‌طرفانه شخص اثرگذار باشد به گونه‌ای که موجب جهت‌گیری وی به سمت منافع شخص یا گروه خاصی از سهامداران شرکت یا سایر ذینفعان شود و نیز سبب عدم رعایت یکسان منافع سهامداران یا صرفه و صلاح شرکت گردد.

مصادیق عدم تحقق استقلال

موارد مصادیقی که باعث عدم تحقق شرایط استقلال می شود

۱ مالک بیش از پنج درصد سهام شرکت اصلی، شرکت‌های فرعی، وابسته، مشارکت خاص و سهامداران عمده آن باشد،

۲ طی سه سال اخیر (قبل از انتخاب)، طرف قرارداد یا دارای معاملات یا روابط تجاری بااهمیت مستقیم یا غیرمستقیم با شرکت اصلی، شرکت‌های فرعی، وابسته، مشارکت خاص و سهامداران عمده آن باشد،

۳ طی مدت دو سال اخیر (قبل از انتخاب)، دارای هرگونه مسئولیت اجرایی و رابطه استخدامی در شرکت اصلی، شرکت‌های فرعی، وابسته، مشارکت خاص و سهامداران عمده آن باشد،

۴ دارای رابطه سببی یا نسبی با مدیران اصلی شرکت باشد،

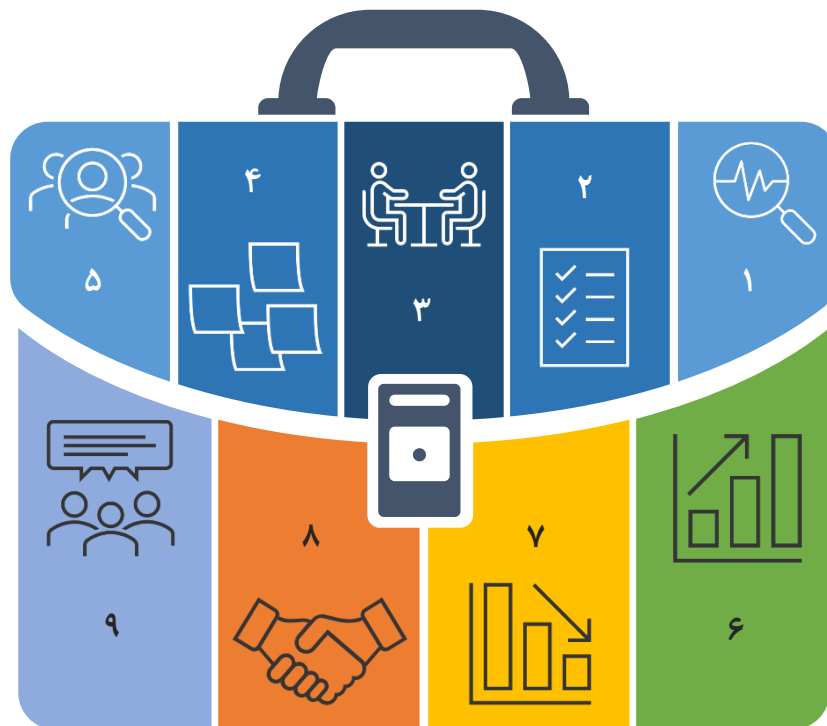
۵ در کسب و کاری که ماهیتا مشابه کسب و کار شرکت اصلی، شرکت‌های فرعی، وابسته، مشارکت خاص و سهامداران عمده آن است، فعالیت داشته باشد،

۶ طی سه سال اخیر (قبل از انتخاب)، جزء مدیران موسسه حسابرسی یا تیم حسابرسی مستقل شرکت اصلی، شرکت‌های فرعی، وابسته، مشارکت خاص و سهامداران عمده آن باشد،

۷ منافع یا رابطه تجاری مشترک با اهمیتی با مدیران اصلی شرکت، در سایر شرکت‌ها داشته باشد،

۸ منتخب سهامدار عمده (شخص حقیقی منتخب وی، یا «شرکت‌های فرعی، وابسته، مشارکت خاص یا سهامداران عمده وی») باشد.

۹ در ده سال اخیر (قبل از انتخاب) بیش از سه دوره بیست و چهار ماهه اعم از متوالی یا متناوب عضو هیات مدیره یا مدیرعامل شرکت اصلی، شرکت‌های فرعی، وابسته، مشارکت خاص و سهامداران عمده آن باشد.

هیات مدیره باید نسبت به کسب اطمینان معقول از محقق شدن اصول حاکمیت شرکتی به شرح زیر، اقدام نماید:

- اثربخشی چارچوب حاکمیت شرکتی
- حفظ حقوق سهامداران و برخورد یکسان با آنها
- رعایت حقوق سایر ذینفعان
- انگیزه بخشی به ذینفعان
- افشا و شفافیت
- مسئولیت‌پذیری هیات مدیره

*هیات مدیره باید نسبت به استقرار سازوکارهای اثربخش جهت کسب اطمینان معقول از محقق شدن اصول حاکمیت شرکتی در شرکت‌های فرعی نیز اقدام نماید.

اکثریت اعضای هیأت مدیره باید غیرموظف باشند
تعداد اعضای مستقل هیأت مدیره نباید کمتر از ۲۰ درصد تعداد کل اعضای هیأت مدیره
باشد.

تعداد اعضای هیأت مدیره برای شرکت‌های بزرگ، حداقل هفت نفر می‌باشد.
موظف شدن اعضای هیأت مدیره، ضمن رعایت شرایط این ماده، صرفاً پس از تصویب
هیأت مدیره امکان‌پذیر خواهد بود و مدیر ذینفع در این تصمیم‌گیری حق رأی ندارد.
هر یک از اعضای اصلی هیأت مدیره باید معادل ۱/۰ درصد سهام شرکت یا حداقل معادل
پنج میلیارد ریال از سهام شرکت را به عنوان سهام وثیقه مدیران نزد شرکت تودیع کنند.

در ترکیب هیأت مدیره، باید حداقل یک عضو غیرموظف حضور داشته باشد که دارای تحصیلات مالی (حسابداری، مدیریت مالی، اقتصاد، و مدیریت با گرایش مالی) و تجربه مرتبط باشد.

اعضای موظف هیأت مدیره نمی‌توانند در شرکتی دیگر، مدیرعامل یا عضو موظف هیأت مدیره باشند.

هیچ یک از اعضای هیأت مدیره نباید اصالتاً یا به نمایندگی از شخص حقوقی همزمان در بیش از ۳ شرکت به عنوان عضو غیرموظف هیأت مدیره انتخاب شوند.

هیأت مدیره مسئول تدوین و پیاده سازی اخلاق سازمانی در شرکت می باشد. هیأت مدیره باید با اتخاذ رویه های مناسب، در چارچوب قوانین و مقررات، رعایت یکسان حقوق کلیه سهامداران را برقرار نماید از جمله:

- حضور و اعمال حق رأی در مجامع عمومی صاحبان سهام،
- دسترسی به اطلاعات به موقع و قابل اتکای شرکت،
- تملک و ثبت مالکیت سهام،
- پرداخت به موقع سود

معاملات با اشخاص وابسته باید به شکلی تایید و اجرا شود که از کنترل مناسب تضاد منافع اطمینان حاصل شود و از منافع شرکت و سهامداران حفاظت کند.

تضاد منافع در معاملات با اشخاص وابسته باید توسط هیات مدیره به نحو مناسب نظارت و افشا شود.

هیات مدیره باید اقدامات لازم را جهت استقرار سازوکارهای کنترل داخلی اثربخش برقرار نماید.

هیأت مدیره باید سیستم کنترل های داخلی را حداقل به طور سالانه بررسی و نتایج آن را در گزارشی تحت عنوان "گزارش کنترل های داخلی" درج و افشا نماید. حسابرس مستقل شرکت باید در گزارش خود به مجمع عمومی صاحبان سهام در خصوص رعایت استقرار و به کارگیری سیستم کنترل های داخلی مناسب و اثربخش توسط شرکت مطابق با ضوابط و مقررات مرتبط، اظهار نظر کند.

هیأت مدیره باید سازوکاری را طراحی و پیاده سازی نماید که از رعایت کلیه قوانین و مقررات در خصوص دارندگان اطلاعات نهانی اطمینان حاصل شود. هیأت مدیره باید سازوکار مناسبی را جهت جمع آوری و رسیدگی به گزارش های مربوط به نقض قوانین و مقررات و نارسایی در شرکت، توسط اشخاص مختلف، تدوین و اطلاع رسانی کرده و بر اجرای آن نظارت داشته باشد.

هیات مدیره باید مبنای حقوق و مزایای اعضای هیات مدیره و مدیران ارشد اجرایی را به گونه‌ای متناسب با عملکرد آنان تعیین نماید که با منافع بلندمدت شرکت و سهامداران همسو باشد و همچنین منجر به انگیزه‌بخشی به اعضای هیات مدیره شود.

اعضای هیات مدیره نمی‌توانند برای سمت خود به عنوان عضو هیات مدیره، وجوهی را تحت عنوان پاداش یا سایر عناوین، غیر از آنچه که در مجمع عمومی صاحبان سهام تعیین شده، مقرر نمایند.

انتخاب هیأت عامل، مدیرعامل و قائم مقام یا جانشین وی، اعضای کمیته‌های ریسک، حسابرسی، انتصابات و جبران خدمات و سایر کمیته‌های هیأت مدیره، مدیر حسابرسی داخلی و نظارت بر عملکرد آنان، معرفی عضو/اعضای هیأت مدیره برای شرکت‌های فرعی و وابسته و تعیین نماینده عضو حقوقی هیأت مدیره در شرکت‌های فرعی و وابسته، تعیین حقوق، مزایا و پاداش مدیرعامل و قائم مقام وی، اعضای کمیته حسابرسی و سایر کمیته‌های هیأت مدیره که عضو هیأت مدیره نیستند و مدیر حسابرسی داخلی و مبلغ و محتوای قراردادهای حسابرسی داخلی، تصویب برنامه راهبردی، خط‌مشی‌های اجرایی، منشور اخلاق سازمانی، آیین‌نامه‌های لازم جهت اداره امور و فعالیت‌ها از جمله آیین‌نامه استخدام، معاملات، حقوق و دستمزد، تعیین صلاحیت، تعیین سمت و سایر مقررات شرکت،

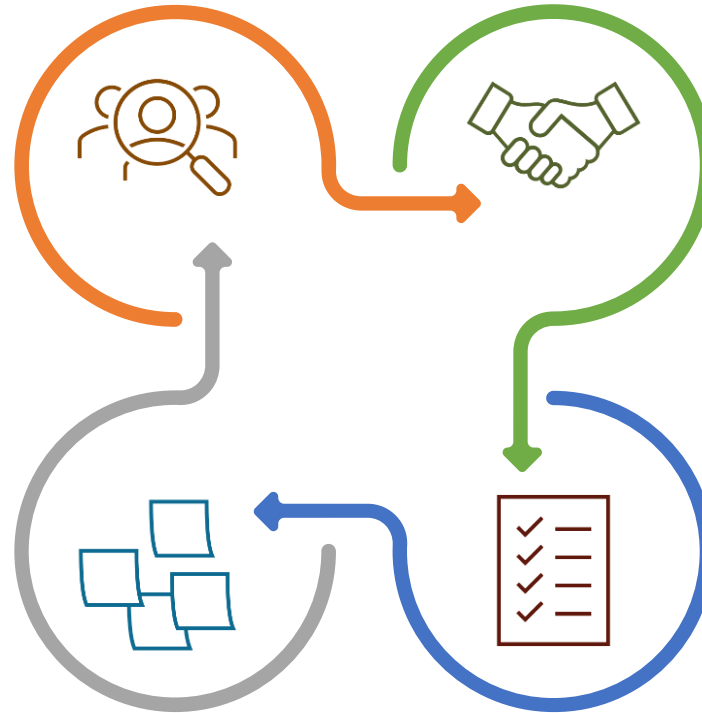
کسب اطمینان از استقرار سازوکارهای مناسب برای مدیریت ریسک،
تصویب و افشای معاملات بااهمیت شرکت با اشخاص وابسته مطابق با ضوابط و مقررات
سازمان،
تصویب معاملات بااهمیت مربوط به دارایی‌های ثابت مشهود و نامشهود و سرمایه‌گذاری‌ها و
استقراض،
تعیین شرایط ترهین و توثیق عمدهٔ اموال و هبه یا صلح اموال یا حقوق شرکت،
تصویب بودجه سالانه شرکت و نظارت بر اجرای آن،
تصویب سیاست‌های مربوط به تعیین قیمت و شرایط فروش محصولات و ارائه خدمات

تشکیل کمیته حسابرسی و کمیته انتصابات تحت نظر هیات مدیره اجباری است. در صورت اعلام سازمان یا به تشخیص هیات مدیره، باید سایر کمیته‌های تخصصی از قبیل کمیته "ریسک" و "جبران خدمات" را تشکیل شوند. بانک‌ها و شرکت‌های بیمه باید علاوه بر تشکیل کمیته‌های فوق، کمیته‌های تعیین شده توسط بانک مرکزی و بیمه مرکزی را نیز تشکیل می‌دهند. کمیته انتصابات حداقل از سه عضو که اکثریت آنها، اعضای مستقل و غیرموظف هیات مدیره هستند، تشکیل می‌گردد و رئیس این کمیته باید عضو غیرموظف هیات مدیره باشد.

پیشنهاد نامزدهای عضویت
در کمیته‌های تخصصی به
هیات مدیره

پیشنهاد برنامه آموزشی و اتخاذ
سیاست‌های لازم به منظور
توجیه وظایف هیات مدیره
برای اعضای جدید هیات
مدیره، مدیرعامل و مدیران
ارشد

بررسی و احراز شرایط مقرر
برای نامزدهای هیات مدیره، از
جمله بررسی احراز شرایط
استقلال نامزدها

پیشنهاد انتصاب و برکناری
مدیرعامل و مدیران ارشد
شرکت اصلی و اعضای
هیات مدیره شرکت‌های
فرعی به هیات مدیره

رئیس هیات مدیره نباید همزمان، مدیر عامل شرکت یا از اشخاص زیر نظر مدیرعامل باشد.

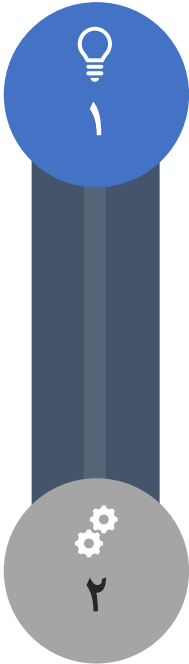
منشور هیات مدیره باید تهیه و به تصویب هیات مدیره برسد.

مدیرعامل مسئولیت اصلی امور اجرایی شرکت را بر عهده دارد. وی تصمیمات و مصوبات هیات مدیره را اجرا و گزارش‌های دقیق، به موقع و شفافی از عملکرد خود و شرکت در اختیار هیات مدیره قرار دهد.

هیات مدیره باید دارای یک **دبیرخانه مستقل** باشد که مسئولیت هماهنگی و مستندسازی جلسات هیات مدیره، جمع‌آوری اطلاعات موردنیاز و پیگیری انجام امور کارشناسی مورد درخواست اعضای هیات مدیره و اطمینان‌بخشی از انجام تکالیف قانونی هیات مدیره را به عهده داشته باشد.

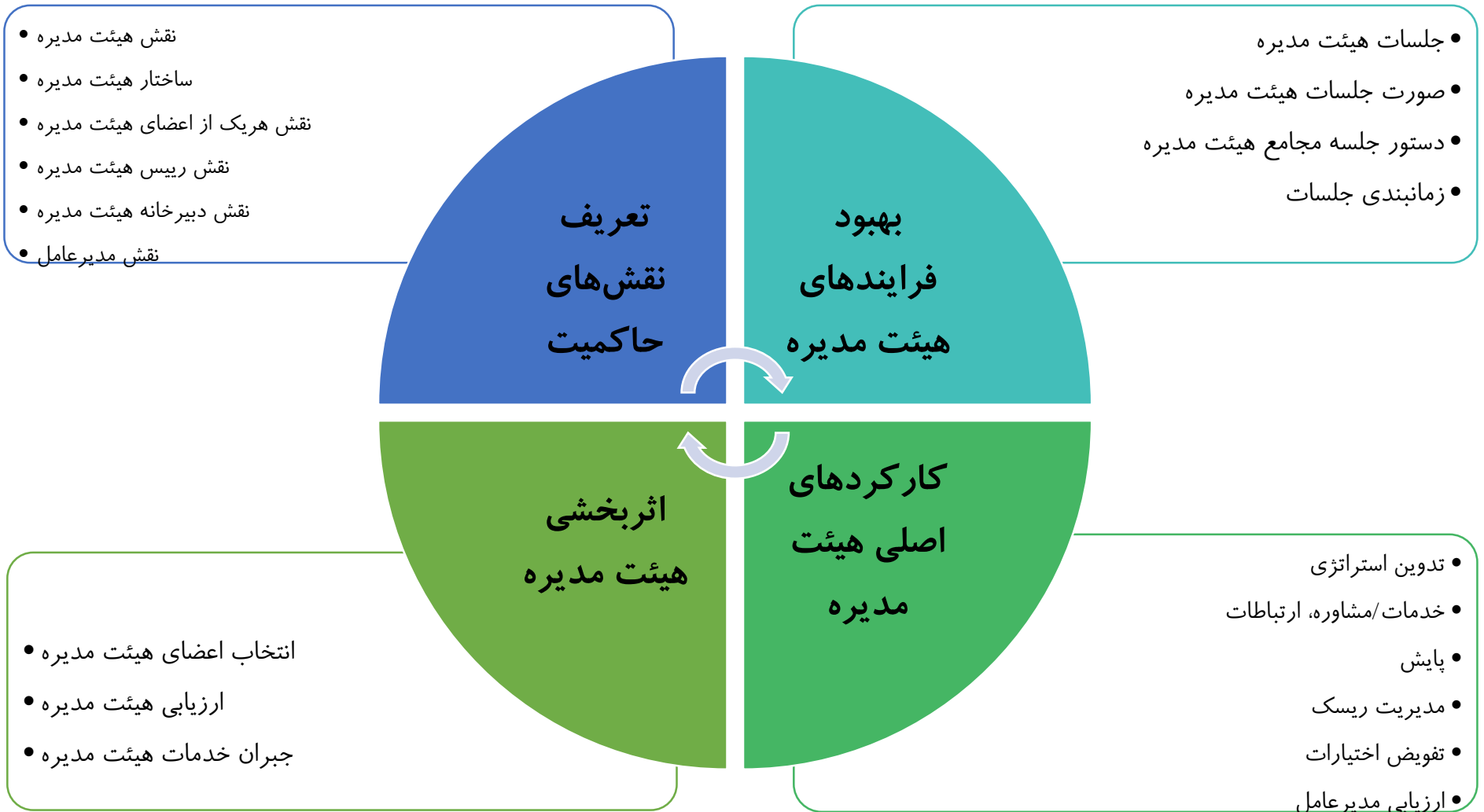
ریاست دبیرخانه هیات مدیره به عهده دبیر هیات مدیره است که از بین افراد دارای صلاحیت و ویژگی‌های لازم با **پیشنهاد رئیس** هیات مدیره و **تصویب هیات مدیره** منصوب و زیر نظر رئیس هیات مدیره انجام وظیفه می‌کند. انتخاب افراد خارج از هیات مدیره به عنوان دبیر هیات مدیره بلامانع است. تشکیلات و رویه‌های اجرایی دبیرخانه هیات مدیره در قالب منشوری به پیشنهاد رئیس هیات مدیره و تصویب هیات مدیره

مسئولیت تنظیم صورت مذاکرات و مصوبات هیات مدیره، پیگیری مصوبات، و تهیه گزارش از اجرای مصوبات هیات مدیره بر عهده دبیر هیات مدیره
برگزاری جلسات هیات مدیره در **هر ماه حداقل** یک بار

ترتیب و تاریخ برگزاری جلسات هیات مدیره باید در اولین جلسه هیات مدیره برای دوره‌های شش‌ماهه به تصویب هیات مدیره برسد. تعداد جلسات برگزار شده طی سال و جلسات کمیته‌های تخصصی و دفعات حضور هر یک از اعضای هیات مدیره در جلسات را در گزارش سالانه خود به مجمع عمومی صاحبان سهام درج می‌شود. دستور جلسات عادی آتی هیات مدیره با پیشنهاد هر کدام از اعضای هیات مدیره یا مدیرعامل تعیین و ترتیب اولویت طرح آن‌ها در جلسات با نظر رئیس هیات مدیره خواهد بود. چنانچه اکثریت اعضای هیات مدیره به صورت مشترک نظر دیگری در خصوص تعیین اولویت‌ها داشته باشند، در این شرایط باید مطابق تصمیم اکثریت اقدام شود.

شرکت نمی‌تواند تملک سهام شرکت اصلی خود را داشته باشد. شرکت‌هایی که سهام شرکت اصلی خود را در تملک دارند، باید ظرف مدت **یک سال** از تاریخ تصویب این دستورالعمل، سهام خود را واگذار کنند.

برای تشکیل مجامع و اعمال حق رای، هیات مدیره باید قبل از تشکیل مجامع عمومی صاحبان سهام، مالکیت و یا وکالت سهامداران را تایید و برگه ورود به مجمع را صادر نماید. شرکت باید با تایید سازمان امکان حضور در مجامع عمومی شرکت و اعمال حق رای را به طریق الکترونیکی فراهم آورد.

زمان بندی پرداخت سود سهام باید به گونه‌ای باشد که سود سهامداران دارای کنترل، پیش از سایر سهامداران پرداخت نشود.

مدیرعامل، اعضای هیات مدیره و رئیس کمیته حسابرسی باید در مجامع عمومی شرکت حضور داشته باشند. در صورتی که تصویب صورت‌های مالی در دستور جلسه مجمع باشد، حضور بالاترین مقام مالی شرکت در زمان طرح و رسیدگی به صورت‌های مالی نیز الزامی است. در هر صورت باید اکثریت اعضای هیات مدیره در مجمع حضور داشته باشند. عدم حضور مدیران فوق و رئیس کمیته حسابرسی، مانع از برگزاری مجمع نخواهد شد ولیکن دلایل عدم حضور باید در همان مجمع به اطلاع سهامداران برسد. در مجمع عمومی صاحبان سهام باید تصمیمات لازم در خصوص بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی اتخاذ و در صورت جلسه مجمع یا صورت خلاصه مذاکرات مجمع منعکس شود.

حق حضور اعضای غیرموظف هیات مدیره و پاداش هر یک از اعضای هیات مدیره و نحوه جبران خدمات اعضای هیات مدیره عضو کمیته‌های تخصصی هیات مدیره باید در مجمع عمومی صاحبان سهام تعیین شود.

طی برگزاری جلسات مجامع عمومی صاحبان سهام، باید فرصت کافی و معقول به منظور پرسش و پاسخ سهامداران و هیات مدیره فراهم شود.

برای تغییر حسابرس مستقل و بازرس قانونی در مجمع عمومی، شرکت باید موضوع را در کمیته حسابرسی مورد بحث و بررسی قرار دهد و دلایل تغییر و نتایج بررسی را به همراه پیشنهادهای کمیته حسابرسی، به مجمع عمومی صاحبان سهام اعلام کند.

در صورتی که شرکت یا سهامداران، قصد ارائه پیشنهاد تغییر حسابرس مستقل و بازرس قانونی را، قبل از پایان حداکثر دوره تصدی سمت حسابرس مستقل طبق «دستورالعمل موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار»، دارند، باید مراتب را با ذکر دلیل به همراه نظر کمیته حسابرسی، حداقل ۱۰ روز قبل از مجمع به اطلاع سازمان برسانند. سازمان پس از بررسی دلایل تغییر، تا ۵ روز قبل از مجمع، نظر خود را در خصوص تایید یا عدم تایید اعلام می‌نماید. در صورت عدم تایید سازمان، باید از تغییر حسابرس مستقل و بازرس قانونی خودداری شود.

در صورتی که انتخاب اعضای هیأت مدیره در دستور جلسه مجمع عمومی باشد، شرکت باید آگهی دعوت به مجمع را **حداقل ۲۵ روز قبل** از برگزاری مجمع در روزنامه کثیرالانتشار شرکت درج نماید.

سهامدارانی که در نظر دارند به عنوان عضو مستقل هیأت مدیره انتخاب شوند، باید در صورت برخورداری از شرایط **حداقل ۱۵ روز** قبل از برگزاری مجمع، نامزدی خود جهت عضویت در هیأت مدیره را به همراه خلاصه‌ای از مشخصات و سوابق مدیریتی خود، اعلام و مدارک مورد نیاز را به کمیته انتصابات ارائه نمایند.

شرکت باید نتایج بررسی خود در خصوص احراز یا عدم احراز شرایط نامزدهای عضویت مستقل در هیأت مدیره را **حداقل ۵ روز** قبل از برگزاری مجمع به سازمان ارایه و افشا نماید.

مجمع عمومی باید یک شخص را به عنوان **عضو علی‌البدل مستقل** هیأت مدیره انتخاب نماید. عضو مستقل هیأت مدیره نباید به فعالیت‌ها یا معاملاتی اقدام نماید که استقلال وی مخدوش شود. چنانچه عضو مستقل هیأت مدیره شرایط استقلال را از دست بدهد، باید موضوع را فوراً به شرکت اطلاع داده و شرکت نیز آن را فوراً افشا و نسبت به جایگزینی با عضو علی‌البدل اقدام نماید. اطلاعات بااهمیتی از قبیل نام، مشخصات کامل، تحصیلات، تجارب و مدارک حرفه‌ای اعضای هیأت مدیره و مدیرعامل، کمیته‌های تخصصی هیأت مدیره و اعضای آنها، موظف یا غیرموظف بودن آنان، مستقل بودن آنان، میزان مالکیت سهام آنان در شرکت، عضویت در هیأت مدیره سایر شرکت‌ها به اصالت یا به نمایندگی، **حقوق و مزایای مدیران اصلی** و رویه‌های حاکمیت شرکتی و ساختار آن و نحوه ارتباط بین سهامداران و عضو مستقل هیأت مدیره باید به نحو مناسب در پایگاه اینترنتی شرکت و در یک یادداشت جداگانه در **گزارش تفسیری مدیریت** افشا شود.

شرکت می‌تواند با رویکرد توسعه پایدار، اطلاعات لازم در زمینه مسائل مالی، اقتصادی، محیطی و اجتماعی را در **قالب گزارشگری یکپارچه** تهیه و در پایگاه اینترنتی خود ارائه نماید.

هیات مدیره باید در گزارش تفسیری مدیریت، ضمن ارزیابی میزان تحقق برنامه‌های راهبردی، گزارش اقدامات شرکت در رابطه با رعایت اصول راهبری شرکتی موضوع این دستورالعمل را ارائه کند. در این گزارش باید گزارش عضو مستقل هیات مدیره در خصوص رعایت اصول حاکمیت شرکتی نیز درج شود.

موضوع	تاریخ اجرا
نحوه انتخاب عضو مستقل هیات مدیره	تعویق تا اطلاع ثانوی
تعداد اعضای غیرموظف و مستقل اعضای هیات مدیره	تعویق تا اطلاع ثانوی
میزان سهام وثیقه مدیران	تعویق تا اطلاع ثانوی
حداقل زمان درج آگهی دعوت مجمع جهت انتخاب هیات مدیره	تعویق تا اطلاع ثانوی

پس از سقوط برخی شرکت ها در دهه ۱۹۹۰ میلادی بر اثر عدم رعایت اصول حاکمیت شرکتی، توجه ها به ریسک حاکمیت شرکتی و ارزیابی شرکت ها از این منظر افزایش یافت.

در پاسخ به این نیاز، از اوایل دهه ۲۰۰۰ میلادی بعضی از مؤسسه های رتبه بندی مانند S&P، Moody's و Fitch و همچنین برخی نهادهای ارائه دهنده خدمات مالی مانند Financial Times Stock Exchange (FTSE) و Governance Metrics International (GMI) اقدام به ارزیابی و انتشار امتیاز حاکمیت شرکتی برای شرکت های مختلف نمودند.

ساختار مالکیت، ترکیب و استقلال هیئت مدیره، حقوق ذینفعان، شفافیت مالی و افشای اطلاعات، فرآیند حسابرسی، نظام جبران خدمات و ... از جمله فاکتورهایی هستند که در ارزیابی حاکمیت شرکتی مد نظر نهادهای ارزیاب قرار می گیرد.